

УДК 633.63:631.81: 631.8: 573

Іваніна Р. В.*Інститут біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН, вул. Клінічна, 25, м. Київ, 03110, Україна, e-mail: dr.rivanina@uandex.ru*

ОСНОВИ СТАЛОГО ВИРОЩУВАННЯ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ

Отримання високих врожаїв і збереження родючості ґрунту є основою сталих технологій вирощування сільськогосподарських культур. Дослідження проведені на Уладово-Люлинецькій дослідно-селекційній станції показали, що сталих засад вирощування пшениці озимої можна досягти шляхом оптимізації попередників та системи удобрення.

Вирощування пшениці озимої в умовах плодозмінної та зерно-просапної сівозмін упродовж 50 років (стаціонарний польовий дослід) без застосування добрив супроводжувалось найменшим вмістом гумусу в чорноземі вилугуваному: в шарі 0–30 см – 2,99 та 3,19 %, шарі 30–40 см – 2,90 та 3,02 %.

Застосування у плодозмінній сівозміні $N_{43}P_{43}K_{43}$ + побічна продукція на гектар ріллі стабілізувало вміст гумусу у ґрунті, підвищивши його порівняно з контролем без добрив у шарі 0–30 см – на 0,33 %, шарі 30–40 см – на 0,32 %. Однак, процеси гумусоутворення за альтернативної системи удобрення протікали не так інтенсивно, як за внесення мінеральних добрив і гною, де збільшення вмісту гумусу до контролю без добрив становило – 0,47 та 0,39 %.

У зерно-просапній сівозміні за традиційної системи удобрення ($N_{43}P_{43}K_{43}$ + 8,3 т/га гною на гектар ріллі) вміст гумусу порівняно з контролем без добрив підвищився у шарі 0–30 см – на 0,39 %, що на 0,08 % було меншим, ніж у плодозмінній сівозміні.

Найвищий стабілізаційний ефект родючості чорнозему вилугуваного досягнуто за вирощування пшениці озимої у плодозмінній сівозміні і застосування на гектар сівозмінної площі $N_{43}P_{43}K_{43}$ + 8,3 т/га гною.

Застосування добрив і вибір попередника істотно впливали на показники продуктивності пшениці озимої. Так, на контролі без добрив врожайність зерна у ланці ячмінь ярий-конюшина-пшениця озима становила 3,93 т/га, ланці ячмінь ярий – вика яра – пшениця озима – 2,50 т/га. Використання як попередника конюшини збільшило врожайність пшениці порівняно з попередником викою ярою на 1,43 т/га.

За вирощування пшениці озимої по фоні $N_{43}P_{43}K_{43}$ + 8,3 т/га гною на гектар ріллі, внесення під пшеницю озиму $N_{60}P_{60}K_{60}$, збільшило врожайність зерна в ланці з конюшиною порівняно з контролем без добрив на 1,24 т/га, з викою ярою – на 0,22 т/га. Збільшення дози азотних добрив під пшеницю озиму до $N_{90}P_{60}K_{60}$ не забезпечило подальшого підвищення врожайності зерна в обох ланках сівозміни. У ланці з конюшиною врожайність зерна становила 4,57 т/га, ланці з викою ярою – 2,74 т/га, зростання до контролю без добрив відповідно 0,64 та 0,24 т/га.

За альтернативної системи удобрення у ланці з конюшиною $N_{43} P_{43} K_{43}$ + побічна продукція на гектар ріллі, в тому числі під пшеницю озиму $N_{60} P_{60} K_{60}$, врожайність зерна пшениці озимої становила 4,99 т/га, збільшення до контролю без добрив 1,06 т/га.

За внесення під пшеницю озиму дози мінеральних добрив $N_{60-90} P_{60} K_{60}$ вміст білка в зерні порівняно з контролем без добрив у ланці з конюшиною підвищився на 0,8–0,9 %, ланці з викою ярою – на 0,7–0,9 % і становив відповідно 12,2–12,3 та 11,7–11,9 %.

Отже, найбільшу врожайність зерна та вмісту в ньому білка отримали за вирощування пшениці озимої у ланці з конюшиною по фоні $N_{43} P_{43} K_{43}$ + 8,3 т/га гною на гектар ріллі, внесення під пшеницю озиму $N_{60} P_{60} K_{60}$: врожайність зерна – 5,17 т/га, вміст білка – 11,9 %; збільшення до контролю без добрив – відповідно 1,24 т/га та 0,9 %.

УДК 631.584.4

Квасніцька Л. С.

Хмельницька державна сільськогосподарська дослідна станція Інституту кормів та сільського господарства Поділля НААН, с. Самчики, Старокостянтинівський р-н, Хмельницька обл., 31182, Україна, e-mail: hdsghs@ukr.net

ЕФЕКТИВНІСТЬ СІВОЗМІН З ТРАВАМИ БОБОВИМИ БАГАТОРІЧНИМИ

Серед багатьох агрономічних заходів, які сприяють забезпеченню належного рівня продуктивності сільськогосподарських культур високої якості, важлива роль належить сівозміні. За різноманітністю й ефективністю дії на ґрунт і рослину сівозмінний чинник переважає інші не менш важливі заходи. Його вплив стосується багатьох ґрунтових процесів і найрізноманітніших аспектів росту і розвитку рослин. В умовах, коли аграрна галузь не може одразу відмовитися від промислової системи землеробства, слід застосовувати їх біологізовані аналоги.

У зв'язку з цим актуальним є вивчення ефективності біологізації сівозмін, виключення застосування мінеральних добрив і пестицидів, а саме: розширення посівів бобових культур, застосування органічних добрив у вигляді гною, сидератів, уведення проміжних посівів сільськогосподарських культур.

Дослідження по вивченню впливу різного насичення 5-пільних сівозмін багаторічними бобовими травами на їх продуктивність та економічні показники проводили в довготривалому стаціонарному досліді на землях Хмельницької державної сільськогосподарської дослідної станції Інституту кормів та сільського господарства Поділля НААН в зоні достатнього зволоження Правобережного Лісостепу протягом 2011–2015 рр.